

Correctievoorschrift HAVO

2025

tijdvak 2

bedrijfseconomie

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten per opgave.

Indien aan een gevraagde berekening geen eis is toegevoegd ten aanzien van de nauwkeurigheid van de afronding, dan elke juiste manier van afronding goed rekenen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1

1 maximumscore 2

- De omzet van Big Bazar is gegroeid met $\frac{93 - 77,4}{77,4} \times 100\% = 20,2\%$ 1
- en bleef daarmee achter bij de omzetgroei van Action van 30% 1

2 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Door oplopende schuld nemen de interestkosten toe, wat leidt tot toename van verlies.
- Door oplopende schuld neemt het vertrouwen van investeerders af, waardoor Big Bazar niet meer aan nieuw vermogen kan komen om investeringen te doen waardoor de afzet en winst dalen.

3 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Voordeel: wanneer Big Bazar failliet gaat, kunnen de verhuurders van winkelpanden op zoek naar nieuwe huurders (voor de winkelpanden).
- Nadeel: verhuurders krijgen mogelijk een gedeelte van de nog te ontvangen huur niet meer terug.

per juist antwoord 1

4 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Werknemers: zij verliezen hun baan en inkomen.
- Klanten: zij moeten op zoek naar een andere winkel.
- Leveranciers: zij verliezen een klant.
- Aandeelhouders: zij raken hun inkomen en vermogen kwijt.
- Belastingdienst: zij missen btw-ontvangsten / (vennootschaps)belasting

per juist antwoord 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2

5 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

(Rianah zal na haar studie waarschijnlijk gemakkelijker een baan vinden omdat:)

- ze (tijdens haar studie) werkervaring heeft opgedaan.
- ze door vrijwilligerswerk verschillende vaardigheden heeft ontwikkeld.
- ze een netwerk heeft opgebouwd.

6 maximumscore 1

Een niet-commerciële-organisatie, want de organisatie streeft niet naar winst / want het is een stichting.

7 maximumscore 2

- a (stichting): het (algemeen) bestuur 1
- b (vereniging): algemene ledenvergadering 1

8 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Door het vaker geven van kortingen kunnen de supermarkten deze goederen toch nog verkopen aan de klanten, waardoor er minder voedseloverschotten zijn (en er minder naar de voedselbanken gaat).

9 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

Tegenvaller aan de opbrengstenkant:

- De afzet daalt en bedrijven moeten besparen op kosten van sponsoring.
- Huishoudens / organisaties hebben minder inkomsten en zullen daardoor lagere giften / minder donaties doen.

Tegenvaller aan de kostenkant:

- Bedrijven zullen om kosten te besparen minder voedsel doneren waardoor de inkoopwaarde van (gratis) uitgedeeld voedsel toeneemt.
- Huishoudens hebben een lager inkomen, waardoor er meer klanten bij de voedselbanken komen, wat leidt tot hogere kosten voor de inkoop van voedsel / toename van de inkoopwaarde van (gratis) uitgedeeld voedsel.

Opmerkingen

Per juiste tegenvaller met juiste toelichting aan de opbrengstenkant

1 scorepunt toekennen

Per juiste tegenvaller met juiste toelichting aan de kostenkant 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening van de solvabiliteit:

	berekening	uitkomst
solvabiliteit per 1 januari 2024	$\frac{EV/VV \times 100\%}{\frac{178.750}{65.000 + 64.000} \times 100\% =}$ of: $\frac{VV/TV \times 100\%}{\frac{65.000 + 64.000}{307.750} \times 100\% =}$	 139% 42%
liquiditeit per 1 januari 2024	$\frac{7.500 + 255.000}{64.000} =$	4,1

- correct solvabiliteitskengetal (1,39 of 0,42 geen puntenaftrek) 1
- correct liquiditeitskengetal 1

11 maximumscore 3

- afschrijving op nieuwe transportauto: $\frac{75.000 - 11.400}{10} \times \frac{9}{12} = 4.770$ 2
- afschrijving op huidige transportauto: $4.800 \times \frac{3}{12} = 1.200$
- totaal afschrijving transportauto: $4.770 + 1.200 = € 5.970$ 1

Opmerkingen

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

Wanneer een leerling $\frac{75.000 - 11.400}{10} = € 6.360$ als antwoord heeft,

1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

	berekening	bedrag x € 1
aangepast resultaat 2024	$23.600 - 30.000 - 15.000 - (5.970 - 4.800) =$ of: $23.600 - 30.000 - 15.000 - (4.770 - 3.600) =$	22.570 negatief / -
eigen vermogen 31-12-2024	$178.750 - 22.570 =$	156.180
conclusie	€ 156.180 > € 150.000: Het eigen vermogen voldoet aan de eis van de vereniging.	

- 22.570 / negatief / - 1
- 156.180 1
- conclusie 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3

13 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Bij een vof is iedere vennoot hoofdelijk / privé aansprakelijk voor alle schulden van de vof en bij de bv (zijn de aandeelhouders dat) niet.

14 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Crediteuren, want leveranciers moeten binnen enkele maanden worden betaald.
- Rekening courantkrediet, want dit krediet moet binnen een jaar worden afgelost.

Opmerkingen

Per juist antwoord met bijbehorende toelichting 1 scorepunt toekennen.

Te betalen btw / af te dragen btw levert geen scorepunt op.

15 maximumscore 3

$$\text{Omzet februari: } 6.000 + \frac{2.420}{1,21} = 8.000$$

$$\text{Resultaat februari: } 8.000 - 0,125 \times 8.000 - 2.500 = \text{€ } 4.500$$

Opmerking

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

16 maximumscore 2

Het resultaat is voldoende want,

$$0,60 \times 4.500 \times (1 - 0,36) = \text{€ } 1.728 > \text{€ } 1.700$$

Opmerking

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

Opgave 4

17 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- De verzekeraar heeft minder risico op wanbetaling.
- De verzekeraar kan de ontvangen gelden tegen een hoger rendement beleggen.

18 maximumscore 3

debet	mutatiebalans financieel feit a (getallen x € 1)				credit
balanspost	+/-	bedrag	balanspost	+/-	bedrag
Liquide middelen	+	€ 4.000	Vooruitontvangen bedragen / abonnementsgelden	+	€ 4.000
totaal	+	€ 4.000	totaal	+	€ 4.000

debet	mutatiebalans financieel feit b (getallen x € 1)				credit
balanspost	+/-	bedrag	balanspost	+/-	bedrag
Vooruitbetaalde (verzekerings-) premie / bedragen	+	€ 1.700			
Liquide middelen	–	€ 1.700			
totaal		0			

- Liquide middelen: + 4.000 en Liquide middelen – 1.700 1
- Vooruitontvangen bedragen / abonnementsgelden: + 4.000 1
- Vooruitbetaalde (verzekerings-) premie / bedragen + 1.700 1

Opmerking

Als het bedrag bij totaal is vergeten, dit niet fout rekenen.

19 maximumscore 2

- $20.000 \times 0,03 = 600$ 1
- $20.000 - (2.849,13 - 600) \times 0,03 = 532,53$
 $600 + 532,53 = € 1.132,53$ 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

$$\frac{16.000 + 1.132,53 \text{ (vraag 19)} + 40.000}{4.000 - 150} = 14,8$$

15 jaarabonnementen

Opmerkingen

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

Er dient op hele jaarabonnementen te worden afgerond om 2 scorepunten te kunnen behalen.

Opgave 5

21 maximumscore 3

- waarde appartement op 1 januari 2025: $115.000 \times 1,02^9 = 137.435,65$ 1
- schuldrest hypothecaire lening op 1 januari 25: $115.000 - \frac{115.000}{30} \times 9 = 80.500$ 1
- gezamenlijk vermogen op 2 januari 2025: $137.435,65 - 80.500 + 10.000 = 66.935,65$
vermogen op 2 januari Rita na scheiding: $\frac{66.935,65}{2} = € 33.467,82$ 1

22 maximumscore 4

- inkomen uit arbeid per jaar
 $((2.274 + 14,92) \times 12 + 16 \times 8 \times 15 \times 0,25) \times 1,08 = 30.182,80$ 3

Opmerking

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

- inkomen uit arbeid per jaar 30.182,80
alimentatie: $300 \times 12: \underline{3.600,00}$
totaal toetsingsinkomen € 33.782,80
(€ 33.782,80 < € 44.035, ze komt dus in aanmerking voor een sociale huurwoning) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

- Zorgtoeslag: Ja, haar toetsingsinkomen (€ 33.782,80) is lager dan € 38.520, haar vermogen per 2 januari 2025 (€ 33.467,82) is lager dan € 126.000.
- Huurtoeslag: Ja, de huur van € 800 is lager dan € 808, het toetsingsinkomen (€ 33.782,80) is lager dan € 44.035 en het vermogen per 2 januari 2025 (€ 33.467,82) is lager dan € 33.748.
- Kindgebonden budget: Nee, want het kind van Rita is geboren in 1999 en dus meerderjarig / volwassen.

indien drie antwoorden volledig juist gemotiveerd	2
indien twee antwoorden volledig juist gemotiveerd	1
indien een of geen antwoord volledig juist gemotiveerd	0

24 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- De spaarrekening is dan na een tijdje leeg, terwijl Rita nog wel extra middelen / geld nodig heeft om de huur te betalen.
- Door je spaargeld te gebruiken om huur te betalen, verminder je je financiële buffer (voor noodgevallen).

25 maximumscore 3

Voorbeeld van een juiste berekening zijn:

- inkomen na belasting $33.782,80 \times (1 - 0,167) = € 28.141,07$ per jaar 1
 - inkomen per maand $\frac{28.141,07}{12} = 2.345,09$
- $2.345,09 + 50 + 65 = 2.460,09 > 2.400 (1.600 + 800)$
Ja, Rita kan de huur van de woning betalen, zonder haar spaarrekening te hoeven aanspreken. 2

Opmerking

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6

26 maximumscore 2

- people
- planet
- profit

indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien een of geen antwoord juist	0

27 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- product(beleid): een basic T-shirt
- plaats(beleid): 1.300 winkels in 7 landen / fysieke winkels en webshop
- promotie(beleid): de poster met Zeemanshirt

Opmerking

Per juiste p met juiste toelichting 1 scorepunt toekennen.

28 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- mogelijkheid tot het volgen van opleidingen
- professionele ontwikkeling
- aanbieden van carrièreperspectief

29 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- door sollicitaties te anonimiseren
- door actief te werven via media die door ondervertegenwoordigde groepen worden gebruikt
- door het uitnodigen van kandidaten met een afstand tot de arbeidsmarkt

per juist antwoord	1
--------------------	---

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in de applicatie Wolf.
Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 25 juni.

6 Bronvermeldingen

Alle bronnen: Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2025